

БҮЛЭГ: ХУВЬ ХҮН БА ЭДИЙН ЗАСАГ

СЭДЭВ: ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Хамрах хүрээ: 9 анги

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Суралцахуйн зорилт:

- ❑ Хөдөлмөрийн зах зээлийг шинжлэн судалж, цалин хөлс, түүнд нөлөөлөх хүчин зүйлсийг илрүүлэх, ажил мэргэжлийн эрэлтэд судалгаа хийж энэ талаар зөв төсөөлөлтэй болно.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Хөдөлмөр гэж юу вэ?

- ❑ Хөдөлмөр бол ямар нэгэн үр ашигтай үр дүнд чиглэсэн, хүний биеийн болон оюуны үйл ажиллагааг хэлнэ.
- ❑ Хүн төрөлхтний түүх бол ямагт үйлдвэрлэлийн түүх байсаар ирсэн билээ. Хөдөлмөр нь эдийн засгийн нөөцүүдийн нэг буюу үйлдвэрлэлийн хөгжилд нөлөөлөх гол хүчин зүйл.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Хөдөлмөрийн ангилал

.

Хөдөлмөр

Биеийн хүчний хөдөлмөр: бие
махбодын үйл ажиллагаа
давамгайлсан хөдөлмөрийг
хэлнэ

Оюуны хөдөлмөр: оюун
ухаан үйл ажиллагаа
давамгайлсан хөдөлмөрийг
хэлнэ

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Хөдөлмөрийн эрэлт, нийлүүлэлт , график

- Зах зээлийн эдийн засагт хүний хөдөлмөр нь бусад нөөцийн нэгэн адил арилжаа солилцооны нэг үндсэн хэрэгсэл болдог. Ажиллах хүчний арилжаа, солилцооны хийж буй хүрээг **хөдөлмөрийн зах зээл** гэнэ.
- Хөдөлмөрийн зах зээлийн үндсэн асуудал нь хөдөлмөрийн **эрэлт, нийлүүлэлт, цалин** юм.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

- ❑ Хөдөлмөрийн нийлүүлэлтийг ажиллах хүчин, иргэд бий болгоно.
- ❑ Хөдөлмөрийн эрэлтийг үйлдвэр, аж ахуй нэгжүүд бий болгоно.
- ❑ Хөдөлмөрийн үнийг түүнийг ашигласны төлөө төлж байгаа үнэ буюу **цалингаар** төлөөлүүлдэг.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Хөдөлмөрийн эрэлт, нийлүүлэлт , график

<https://youtu.be/XOdClKfsKRA>

Сурах бичгийн:43 хуудас:

- ❑ Хөдөлмөрийн эрэлтийн муруй
- ❑ Хөдөлмөрийн нийлүүлэлтийн муруй

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

- Хөдөлмөрийн зах зээлд цалин өсөхөд байгууллагын зардал нэмэгдэж, ашиг буурна. Тиймээс ажил олгогчоос олон ажилтан авч ажиллуулах сонирхол буурна. Харин цалин буурахад хөдөлмөрийн эрэлт өснө.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

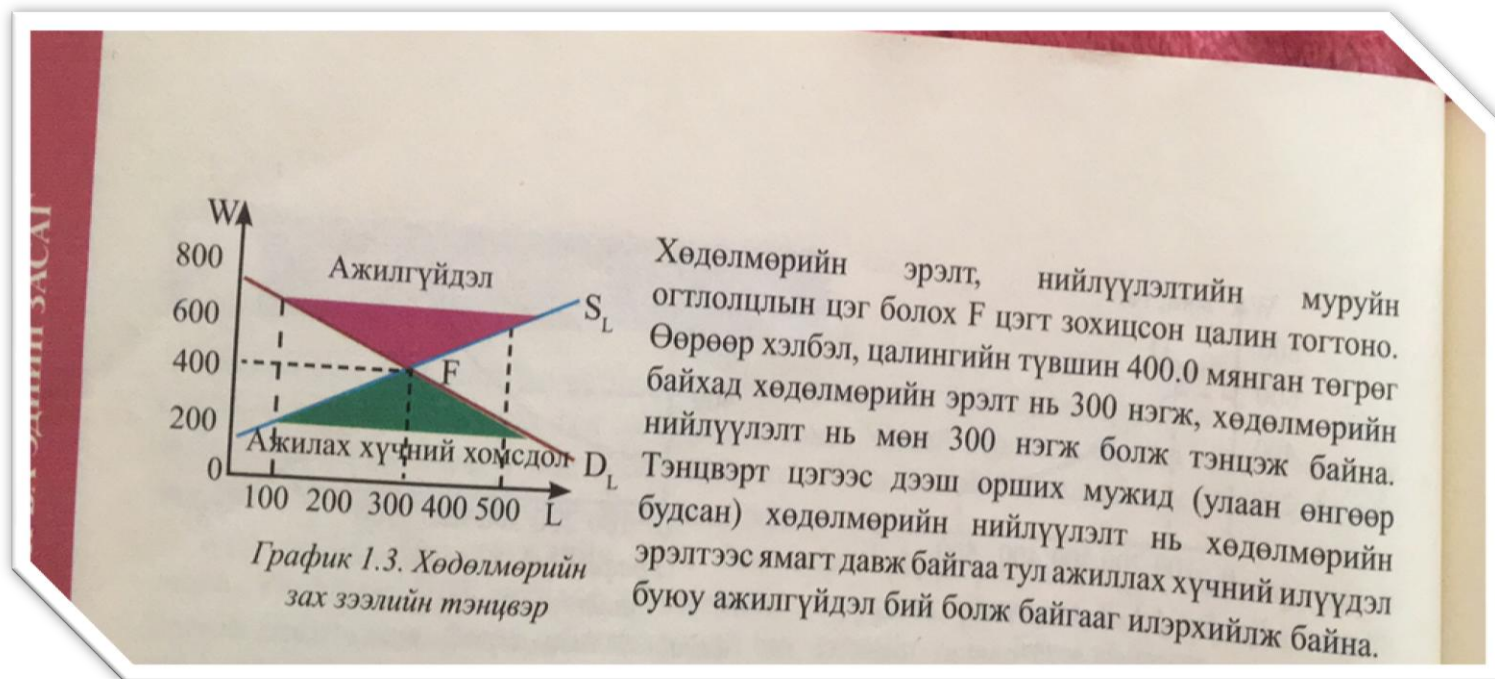
- ❑ Хөдөлмөрийн зах зээлд цалингийн түвшин өсөхөд хөдөлмөр эрхлэх эрмэлзлэлтэй хүмүүсийн тоо буюу хөдөлмөрийн нийлүүлэлт өсдөг.
- ❑ Харин цалингийн түвшин буурахад хөдөлмөрийн нийлүүлэлт буурдаг.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

- ❑ Цалин бол хөдөлмөрийн үнэ юм. Хөдөлмөрийн зах зээлд бусад зах зээлийн нэгэн адил гол зохицуулагч нь үнэ байдаг.
- ❑ Өөрөөр хэлбэл: Хөдөлмөрийн үнэ болох цалингийн түвшин өсөж буурах замаар хөдөлмөрийн эрэлт, нийлүүлэлтийг тэнцвэржүүлдэг.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

- Хөдөлмөрийн эрэлт нь нийлүүлэлтийнхээ хэмжээтэй тэнцэх үед хөдөлмөрийн зах зээл мөн тэнцвэржиж зохицсон цалин тогтоно. Энэ үед хөдөлмөрийн зах зээлд хөдөлмөрийн нөөцийн илүүдэл, хомсдлын аль аль нь үүсэхгүй.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЭРЭЛТ, НИЙЛҮҮЛЭЛТ

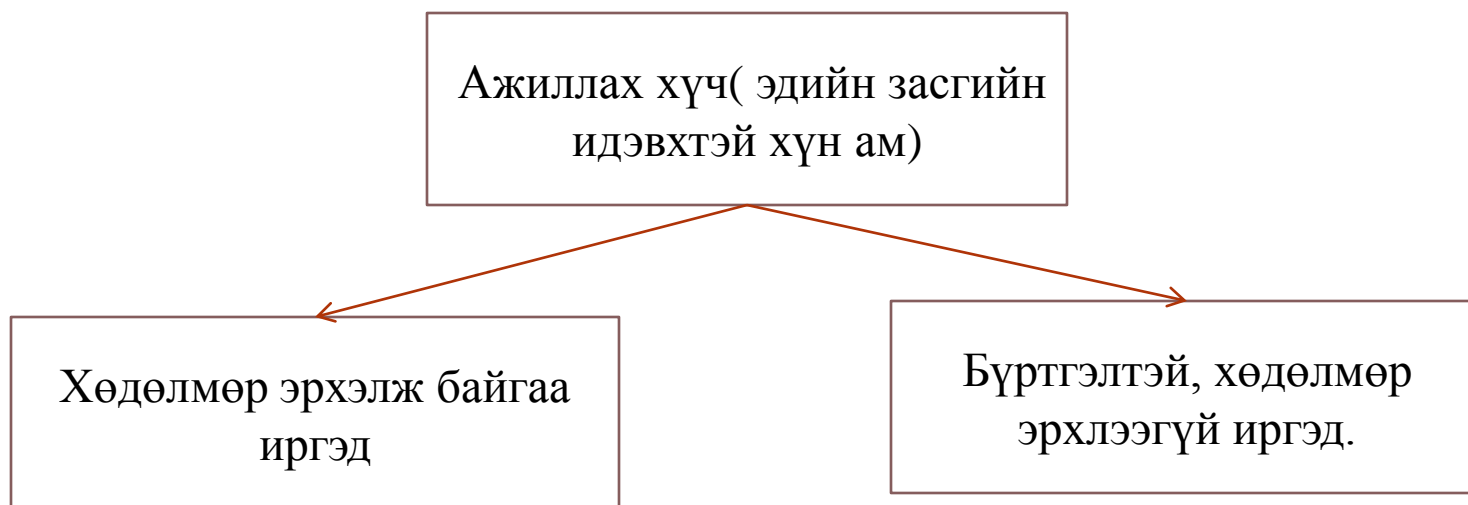
- **Хөдөлмөрийн эрэлт:** Цалингаар баталгаажсан ажиллах хүчний хэрэгцээ шаардлага.
- **Хөдөлмөрийн нийлүүлэлт:** Хөдөлмөрийн зах зээлд нийлүүлэхэд байгаа төрөл бүрийн мэргэжилтэй ажиллах хүчний тоо.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

- ❑ Хөдөлмөрийн зах зээлийн тухай мэдэхийн тулд: Хөдөлмөр эрхлэх **нас, ажил эрхлэлт, ажиллах хүч** гэсэн ойлголтуудыг мэдэх нь чухал.
- ❑ Хөдөлмөрийн насны хүн ам: Монгол улсад 19-59 насны хүн амыг хэлдэг.
- ❑ Ажиллах хүч: 16аас дээш насны ажил эрхэлж байгааа болон бүртгэлтэй, хөдөлмөр эрхлээгүй хүмүүсээс бүрдэнэ.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

- Ажиллах хүчийн **эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам** ГЭНЭ.

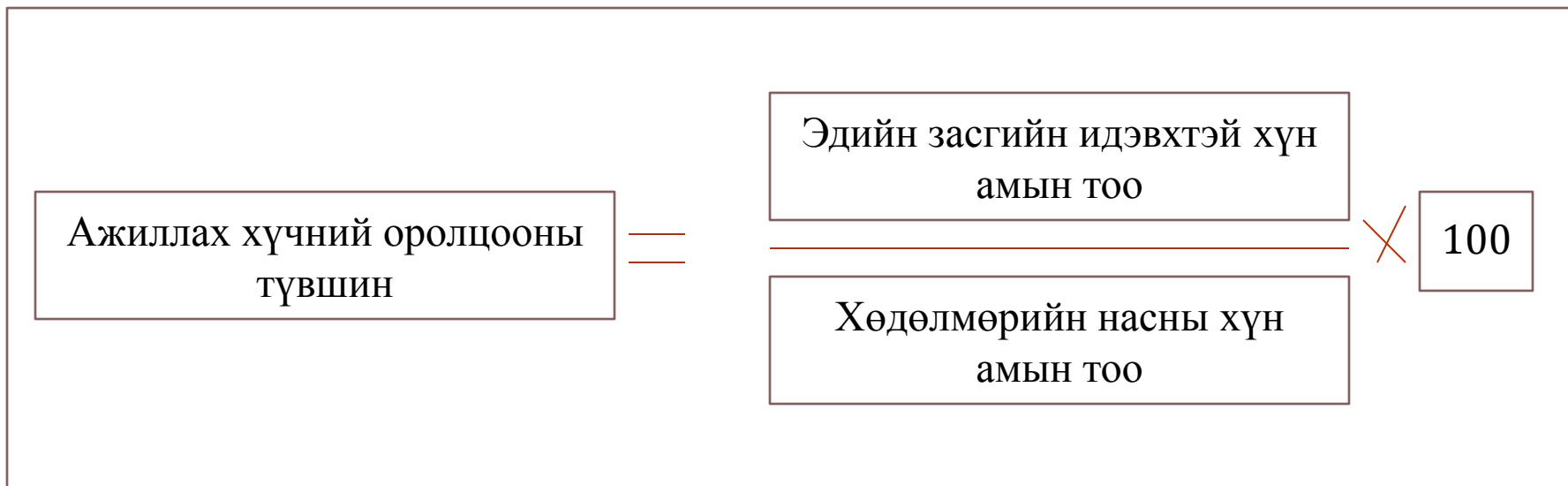

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

- Мөн эдийн засгийн идэвхтэй бус хүн ам гэсэн ойлгол байдаг. Үүнд: 16 хүртлэх насны хүүхдүүд, тэтгэврийн насны хүн ам, ажил эрж хайхаа больсон хүмүүс багтдаг.

ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

- Ажиллах хүч ба хөдөлмөрийн нөөцийн хоорондын хамаарлыг ажиллах хүчний оролцооны түвшин харуулдаг.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин

- ❑ Хөдөлмөрийн эрхлэлтийн түвшинг олохдоо: Хөдөлмөр эрхэлж буй хүний тоог, хөдөлмөрийн насны хүн амын тоонд хувааж, 100-д үржүүлж олно.

Хөдөлмөрийн зах зээл дараах үүрэгтэй:

- **Ажиллах хүчийг бэлтгэнэ:** Нийгмийн эрэлт захиалагчдын хүсэлтийг үндэслэн шаардлагатай ажил мэргэжлийн хүнийг олох, бэлтгэх, давтан сургах замаар ажиллах хүчийг бэлтгэдэг.
- **Орлогын боломжийг бий болгоно:** Хөдөлмөрийн харилцаа нь аж төрөх баталгаагаа хангах цорын ганц боломж мөн.
- **Хөдөлмөрийн нийлүүлэлт болон эрэлтийг зохицуулна:** Эрэлт нийлүүлэлтийг зохицуулдаг байгууллагууд байдаг.

Дасгал ажил:

Сурах бичиг: 45хуудас

Бие дааж хийгээрэйг хийнэ үү.